Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета с оглед на продължаването, в контекста на оттеглянето на Обединеното кралство от Европейския съюз, на програмите за териториално сътрудничество PEACE IV (между Ирландия и Обединеното кралство) и „Обединено кралство–Ирландия“(Ирландия–Северна Ирландия–Шотландия)“

(COM(2018) 892 final — 2018/0432 (COD)

(2019/C 190/05)

Главен докладчик: **Jane MORRICE**

Консултация	Европейски парламент, 14.1.2019 г.
	Съвет на Европейския съюз, 15.1.2019 г.
Правно основание	член 178 от Договора за функционирането на Европейския съюз
Компетентна секция	„Икономически и паричен съюз, икономическо и социално сближаване“
Приемане на пленарна сесия	20.2.2019 г.
Пленарна сесия №	541
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	102/1/0

1. Заключения и препоръки

1.1. Продължаването на подкрепата на ЕС за Северна Ирландия, по-специално за програмите PEACE и Interreg, след излизането на Обединеното кралство от ЕС, е от критична важност, за което свидетелства проблематичният характер на разискванията за границата между Обединеното кралство и Ирландия в преговорите за Брексит.

1.2. ЕИСК горещо приветства предложението за продължаване на програмата на ЕС PEACE в Северна Ирландия и пограничните графства на Ирландия след излизането на Обединеното кралство от ЕС. ЕИСК приветства факта, че ЕС отдава приоритетно значение на подкрепата за мирния процес, и отчита значителния принос на програмата PEACE за поддържането на мира в региона. За този принос свидетелстват заключенията на Европейския парламент от септември 2018 г. ([1]), в които се посочва, че програмата PEACE е пример за останалия свят.

1.3. Освен това, предвид дестабилизиращия характер на предизвиканата от Брексит политическа, икономическа и социална несигурност, за участниците от гражданското общество е изключително важно ЕС да продължи ангажимента си да полага максимални усилия за това Северна Ирландия не само да остане район без конфликти, но и да продължи по пътя към помирението, прилагайки превърналия се в запазена марка на ЕС подход „отдолу нагоре“към укрепването на мира и разрешаването на конфликти.

1.4. Европейската програма за мир и помирение (PEACE) е най-ценният и успешен инструмент за укрепване на мира, прилаган някога от Европейския съюз в ситуация на конфликт. Създадена през 1995 г. в отговор на примирията в Северна Ирландия, програмата PEACE е инвестирала над 2 млрд. евро в трансобщностни, трансгранични и други проекти за помирение през 24-те години от функционирането си.

1.5. Оценена от всички страни по Споразумението от Разпети петък/Белфасткото споразумение като оказваща значителен принос за мирния процес, програмата PEACE е уникална по рода си, тъй като надхвърля всяка друга интервенция на ЕС на собствената му територия. Тя събира под егидата на ЕС британски и ирландски заинтересовани страни с единствената цел да се защити мирният процес и да се насърчи укрепването на мира в региона и отвъд него.

([1]) Председателят на Европейския съвет Доналд Туск: *„Няма да залагате мира на карта или да определяте срок на годност на помирението... дайте ни надеждни гаранции за мира в Северна Ирландия и Обединеното кралство ще напусне ЕС като доверен приятел“*.

1.6. Извънредният характер на ситуацията, породена от Брексит и евентуалното оттегляне на Обединеното кралство, налага необходимостта от европейска реакция в защита на мирния процес, която да отговаря на новите потребности на региона след излизането на Обединеното кралство. Затвърждавайки подкрепата за продължаването на трансграничните програми PEACE и Interreg, ЕС прави крачка напред в правилната посока. Това е ангажимент, който по очевидни причини е жизненоважен елемент от подкрепата на ЕС за региона, за който могат и трябва да се положат още усилия.

1.7. По време на и след преговорите за Брексит ще се очертаят ясно най-непосредствените нужди, ако напрежението между общностите и разделението на пробритански/проирландски настроения продължат да ескалират и да се проявяват както сред населението, така и по границата. Като жест на добра воля ЕС би могъл да се ангажира да увеличи европейските средства за PEACE през следващия цикъл на финансиране и да създаде Европейски център на мира и помирението в Белфаст, както беше предложено в предишни доклади на ЕИСК/ЕП/ЕК ([2]). Това би било конкретно изражение на дългосрочната ангажираност на ЕС с мирния процес.

2. **Контекст**

2.1. Отчитайки сериозността и чувствителността на ситуацията в Северна Ирландия, първата програма PEACE имаше за цел да създаде всеобхватен инструмент, който да се опита да премахне бариерите между враждебно настроените и разделени общности. Създадена в консултация със заинтересованите страни от политическия, административния и доброволческия сектор, програмата PEACE прилага подход отдолу нагоре, който ангажира активно най-уязвимите членове на обществото, в това число децата, жените, жертвите на конфликта и неговите главни действащи лица.

2.2. Чрез поредица от мерки бяха създадени организации на местно равнище под егидата на PEACE 1, които да работят в сътрудничество с „другите“; така контролът и разпределението на голяма част от средствата от ЕС бяха поверени на местни групи и окръжните администрации. По линия на програмата PEACE бяха стимулирани проекти, съсредоточени върху укрепването на мира, разрешаването на конфликтите, взаимното разбирателство, травмите и наследството от конфликта. Успехите на програмата PEACE са многобройни, а приносът ѝ за полагането на основите за мирното споразумение от 1998 г. не може да бъде отречен. В момента PEACE се изпълнява от органа за специалните програми на ЕС – трансгранична британско-ирландска организация, създадена по силата на споразумението, в рамките на което функционира финансирането на ЕС в областта на мира и трансграничното сътрудничество.

2.3. Продължаването на програмата PEACE е изключително важно, за да се гарантира, че регионът няма да се плъзне обратно по наклонената плоскост на конфликта, когато се сблъска с предизвикателствата на разделените обществени настроения, които биха могли да се изострят след Брексит, както показа напрежението по време на преговорите. Днес продължаването на PEACE е по-важно от всеки друг исторически момент от 1998 г. насам. Приветства се заявеният в процеса на преговорите за Брексит ангажимент да се подкрепя Споразумението от Разпети петък/Белфасткото споразумение и да се гарантира, че няма да има „твърда граница“; програмата PEACE може да играе ключова роля в подкрепа на бъдещия преход. Въпросът за ирландската граница ще продължи да бъде най-проблематичният аспект на Брексит и извън настоящите преговори, поради което трансграничните програми PEACE и Interreg и продължаващият диалог между Обединеното кралство и Ирландия са от първостепенно значение.

3. **Общи препоръки**

3.1. Следва да се обмисли въвеждането на подобрения в новата инициатива за периода след 2020 г., известна като PEACE Plus. Тези подобрения могат да се обособят в пет основни области.

3.1.1. По-силен акцент върху насърчаването на споделено общество чрез реална трансобщностна дейност. Приоритетните области следва да включват засилена подкрепа за интегрираното образование и насърчаването на медийния, културния и спортния трансграничен обмен. Освен това, както показват множеството „стени на мира“, разделящи сегрегирани общества, следва да се даде приоритет на инициираните от общностите усилия за подобряване на физическата и социалната среда.

3.1.2. Подкрепата за проекти за „единна идентичност“следва да се използва като инструмент за изграждане на доверие в сегрегираните общности само ако действително благоприятства взаимодействието с „другите“. По думите на добре запознат със ситуацията коментатор проблемът с част от финансирането по PEACE е, че използва „прекалено много моркова и твърде малко тоягата“.

3.1.3. Комуникационните дейности, свързани с PEACE, не отговарят на основни изисквания, като това да гарантират, че гражданите са добре запознати с ролята на ЕС. Органът за специалните програми на ЕС върши своята работа, но Европейската комисия, държавните ведомства, влиятелните личности и други фактори трябва да положат повече усилия, за да може ролята на ЕС да бъде отчетена, обяснена и призната, а „търговската марка“на белия гълъб да се използва като символ на финансираните от ЕС проекти по линия на PEACE.

([2]) Вж. становището на ЕИСК SC/029 относно „Ролята на ЕС в мирния процес в Северна Ирландия“, прието на 22 октомври 2008 г. (ОВ C 100, 30.4.2009 г., стр. 100).

3.1.4. Ясни процедури за мониторинг и оценка, които да гарантират, че резултатите се оценяват и по своя трансформиращ характер, а не само по способността на експертите да поставят нужните отметки където трябва. Някои малки общностни организации – които най-много се нуждаят от подкрепа – описаха финансирането от ЕС като „не си струващо усилията“и огромно натоварване за ценните им човешки ресурси, които те не могат да си позволят да пилеят.

3.1.5. В резолюция, приета от Европейския парламент през 2018 г. ([3]), беше посочено, че PEACE би следвало да бъде популяризирана като модел на ЕС за постигане на траен мир в други части на Европа и по света. Това е в съзвучие със становището на ЕИСК, в което се предлага водена от ЕС глобална инициатива за укрепване на мира по модела на PEACE и създаване на Европейски път на мира от Северна Ирландия до Никозия. Под името „Пътят на белия гълъб“тази инициатива ще следва маршрута, по който е минал ирландският поклонник Колумбан, и ще свърже двата разделени острова на двата противоположни края на Европа, минавайки през т.нар. „маршрут на Западния фронт“и Балканите ([4]).

3.2. Макар и основните насоки за подобряване на някои аспекти на PEACE да идват от Брюксел, новата програма PEACE Plus след 2020 г. предоставя възможност за подновен ангажимент с гражданското общество в подкрепа на целите и ценностите на ЕС в Северна Ирландия. Това не бива да води до увеличаване на бюрокрацията, а да спомага за изграждането на доверие и разбиране на ролята на ЕС в подкрепа на мира и помирението.

3.3. Следва да се задейства процес на консултации, подобен на този, който беше стартиран през 1994 г. от бившия председател на Европейската комисия Жак Делор във връзка с PEACE 1, като начин не само да се повиши общностната ангажираност с укрепването на мира, но и да се даде възможност за съвместно извличане на поуки. Би могло да се създаде работна група по модела на сформираната от г-н Делор преди края на мандата му, оглавявана от председателя Юнкер, която да работи съвместно с тримата членове на ЕП от Северна Ирландия и генералния секретар на Европейската комисия, успоредно с настоящата работна група на Комисията и в сътрудничество с органа за специалните програми на ЕС и ръководителите на представителствата на Европейската комисия в Белфаст, Дъблин и Лондон.

4. **Основни конкретни препоръки за цикъла на финансиране на PEACE след 2020 г.**

— Следва да се даде по-голям приоритет на проекти, съсредоточени върху интегрирането на двата ангажимента – за „единна идентичност“и за трансобщностна дейност. За предпочитане са програмите, осъществявани в сътрудничество.

— Следва да се удължи срокът на действие на програмата PEACE. Трансформацията на конфликта ще отнеме време и изисква по-дългосрочен ангажимент от настоящите цикли на финансиране.

— Следва да се обмисли възможността да се препоръча бъдещите финансирани по линия на PEACE проекти да използват символа на белия гълъб със знамето на ЕС и формулировката „финансиран/а/о от програма PEACE на ЕС“.

— Органите за мониторинг на програмата PEACE следва да продължат да включват представители на гражданското общество, но не само най-удобните за целта или най-отдавна утвърдените действащи лица. Необходими са повече усилия, за да се подкрепи разрастването на дейността на участниците в самите общности.

— Следва да се обмисли създаването на местни комитети под шапката на PEACE, които да осъществяват връзка с окръжните администрации, Асамблеята на Северна Ирландия и други вземащи решения структури.

— Популяризиране на концепцията за „Пътя на белия гълъб“, изграждане на мрежи между миротворци от цяла Европа, използване на истории от реалния живот за повишаване на информираността за конфликтите и активно ангажиране на гражданите по пътя към мира.

([3]) Резолюция на Европейския парламент от 11 септември 2018 г.относно въздействието на политиката на сближаване на ЕС върху Северна Ирландия.

([4]) Вж. становището на ЕИСК относно *„Пътят на белия гълъб“– предложение за водена от ЕС глобална стратегия за укрепване на мира“*, все още непубликувано в Официален вестник.

— Потвърждаване на първоначалния ангажимент за изграждане на Европейски център на мира в Северна Ирландия, който да поддържа връзки с центъра в Никозия в качеството им на структури, предаващи реален практически опит в областта на укрепването на мира в Европа и по света, за да се гарантира, че знанията, натрупани с много усилия в рамките на мирния процес в Северна Ирландия и на други места, ще бъдат от полза за обществата, преживяващи или преживяли конфликт.

Брюксел, 20 февруари 2019 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Luca JAHIER